

VIERASKYNNÄ

Lukukausimaksuissa olisi opittavaa Britanniasta

Maksujen käyttöönotto ja toistuvat korotukset ovat olleet ankaria iskuja ajatukselle, että korkeakoulutus on kaikille kuuluva oikeus.

10.1.2011 3:00

Suosittele

217

A A

JUSSI NISSILÄ ILMARI NOKKONEN NISSILÄ ON OHJELMAJOHTAJA JA NOKKONEN ASSISTENTTI SUOMEN LONTOON-INSTITUUTIN YHTEISKUNTATUTKIMUKSESSA.

Suomessa on perinteisesti vallinnut vahva konsensus siitä, että ilmainen korkeakoulutus on perusoikeus. Näkemykseen on kuitenkin tullut säröjä, kun muun muassa elinkeinoelämä on siirtynyt kannattamaan lukukausimaksujen käyttöönottoa. Jo nykyään lukukausimaksuja voidaan periä EU- ja Eta-alueen ulkopuolelta tulevilta opiskelijoilta.

[Katso lisää kuvia](#)

On mielenkiintoista pohtia, voisiko Suomessa käydä kuten Britanniassa, jonka korkeakoulupolitiikassa on tapahtunut vuosien aikana suuria muutoksia.

Kansainvälinen talouskriisi on ajanut Britannian valtiontalouden alijäämäiseksi. Budjettivajetta korjatakseen hallitus esitteli lokakuussa ennätysmäisen suuren leikkauspaketin.

Syksyn aikana eniten tapetilla oli korkeakoulututkintojen valtionrahoitus, jota on määrä leikata radikaalisti. Valtio rahoittaisi ainoastaan tiettyjä avainaloja, kuten lääketiedettä, kun taas esimerkiksi taide- ja humanististen aineiden tutkintojen valtiontuesta luovuttaisiin kokonaan.

Lähes samaan aikaan leikkausehdotusten kanssa julkaistiin edellisen hallituksen asettaman komitean raportti koulutuksen tulevaisuuden rahoitusmalleista ja opiskelijoiden tukijärjestelmän uudistuksista. Komitean raportin pohjalta hallitus esitti, että yliopistojen lukuvuosimaksujen nykyinen noin 3 000 punnan katto korotetaan 9 000 puntaan.

Parlamentin alahuone hyväksyi hallituksen esityksen joulukuussa. Samaan aikaan opiskelijat osoittivat parlamentin edessä mieltään ja poliisi yritti tukahduttaa puhjenneita väkivaltaisuuksia.

Kuinka tähän oikein on päädytty?

Britanniassa yliopistojen antama koulutus oli 1990-luvun loppupuolelle saakka maksutonta. 1980- ja 1990-lukujen aikana opiskelijoiden määrä

kasvoi räjähdysmäisesti eikä yliopistojen rahoitus pysynyt kasvun perässä.

Koulutuspoliittisessa keskustelussa alettiin yhä enemmän painottaa opiskelijoiden velvollisuutta osallistua koulutuksen kustannuksiin, koska he hyötyvät tutkinnoistaan taloudellisesti. Vuonna 1998 parlamentti hyväksyi ehdotuksen ennakkoon maksettavasta 1 000 punnan lukuvuosimaksusta.

Lukuvuosimaksuja vastustettiin voimakkaasti. Huolena oli erityisesti se, että maksut estäisivät köyhistä oloista tulevia saamasta yliopistotason koulutusta. Labour-puolueen hallitus loikin tukiverkkoja, kuten vähävaraisille suunnatut stipendit.

Vuonna 2004 hyväksyttiin laki, joka antoi yliopistoille mahdollisuuden periä opiskelijoilta 3 000 punnan lukuvuosimaksun. Maksujen korotusta perusteltiin sillä, että yliopistojen olisi voitava kerätä lisärahoitusta, jotta ne kykenisivät turvaamaan koulutuksen laadun. Muutoksena aiempaan lukukausimaksua ei tarvinnut maksaa ennakkoon vaan se oli mahdollista rahoittaa valtion halvalla opintolainalla, jonka takaisin maksaminen alkaisi vasta opintojen jälkeen.

Huolena oli, että asetettu noin 3 000 punnan katto lukukausimaksuille olisi liian korkealla ja että se heikentäisi kansalaisten kouluttautumismahdollisuuksia. Tämän vuoksi hallitus asetti komitean arvioimaan lukukausimaksujen vaikutusta.

Komitea päätyi esittämään lukuvuosimaksujen korottamista. Se oli selkeä osoitus ajattelutavan muuttumisesta Britanniassa.

Ajatus koulutuksesta kaikille kuuluvana oikeutena tai asiana, joka hyödyttää yhteiskuntaa yhtä lailla kuin yksilöä, on saanut Britanniassa pahoja kolauksia. Vaikka rahoitusuudistuksissa on pyritty takaamaan tasavertaiset kouluttautumismahdollisuudet kaikille kansalaisille, opiskelijoiden halutaan kuitenkin osallistuvan koulutuksen rahoittamiseen yhä enemmän.

Tekeillä olevissa hallituksen uudistuksissa korkeakoulutuksen rahoittamista ei enää pidetä sijoituksena tulevaisuuteen vaan pikemminkin tukiaisena, joka voidaan tarvittaessa lopettaa. Koulutus on tässä ajattelussa ennen kaikkea henkilökohtainen investointi. Uudistusten seurauksena valtaosa kuluista tulee opiskelijoiden itsensä maksettavaksi.

Koulutus katsotaan yhä enemmän myös markkinavoimien alaiseksi alueeksi, jossa laadun ajatellaan toteutuvan parhaiten korkeakoulujen välisessä kilpailutilanteessa. Arviointikomitea totesikin edellisen uudistuksen epäonnistuneen, koska lähes kaikki korkeakoulut päätyivät nostamaan lukuvuosimaksunsa 3 000 punnan ylärajaan eikä aitoa kilpailutilannetta siten syntynyt.

Lukuvuosimaksujen korotuksella halutaan tavoitella täydellisiä koulutusmarkkinoita, mutta uhkana on, että kehitystrendi eriarvoistaa niin korkeakouluja kuin niissä kouluttautuvia opiskelijoitakin. Kilpailun todennäköisiä voittajia ovat arvostetuimmat yliopistot, etunenässä Cambridge ja Oxford.

Eduskuntavaalien hämmöittäessä ja leikkauspaineiden uhatessa on tärkeää, että Suomessa keskustellaan perusteellisesti korkeakoulujen

rahoituksesta, lukukausimaksuista ja rahoitettavista tieteenaloista.

Varoittavaksi esimerkiksi kannattaa ottaa Britannian liberaalidemokraattinen puolue. Ennen viime toukokuaisia vaaleja se allekirjoitti opiskelijoiden keskusjärjestön sitoumuksen olla korottamatta lukukausimaksuja. Lupaus kuitenkin rikottiin, kun puolue muodosti koalitiollahituksen konservatiivien kanssa.

Pettyneinä politiikkaan opiskelijat vastasivat lähtemällä kaduille mellakoimaan. Opiskelijoiden ja poliisin yhteydenotot osoittavat joka tapauksessa selvästi, että kaikkein eniten selkäänsä on saanut sivistisyhteiskunta.

Helsingin Sanomat | hs.paakirjoitus@sanoma.fi
